
CSORBA MÁRIA HEGEDŰMŰVÉSZ

(1935. november 14. – 2022. április 3.)

Csorba Mária - korai fotó*

A Parlando részéről az a megtisztelő kérés érkezett hozzám, hogy felségem elhunytá alkalmából készítsek egy életrajzot, mert sajnos sehol nem találtak róla közölhető anyagot. Ennek készséggel tettem eleget. Az életrajzból azonban egy korrajz is kerekedett. Remélem, ez egy olvasmányos visszaemlékezés arra a korra, amit szívesen felejténék, de az volt a mi fiatalságunk...

Az emlékezés ködén át az élete, valahogy így történt: Négy éves kora után, édesapja vezetésével kezdte el a hegedű tanulmányait. Hat éves kora után, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán tanult., Az akkor tájt végzett, a később világhírű Martzy Johanna tanította, majd Vermes Mária, Thomán Mária, és Bodonyi István foglalkozott vele.

Az általános iskolát, annak államosításáig a Knézits utcai Margit intézetben végezte. Egész életén keresztül ez az egyetlen iskola, amire feltétlen szeretettel emlékezett. Gondolom, ez volt a gyermekkor felhőtlen, bántás nélküli időszak.

A 40-es évek végén, volt egy kiváló hegedű pedagógus, Nógrádi Olgának hívták. Nála tanult feleségem, és nagyjából vele egy időben az akkori idők legtehetségesebb hegedűs generációja. pld: Cserfalvi Eliz, Gyarmati Vera, Kovács Dénes, Pauk György, Vadas Ágnes.

A budapesti Zenei Gimnáziumban érettségizett. A hegedű tanulmányait folyamatosan a Zeneművészeti Főiskolán végezte. Akkor már Garay György növendéke volt. A következők a már a Rákosi rendszerben történtek. Ekkor a Zenei Gimnázium harmadik osztályába járt. Az év végi hegedű vizsgája után, indexét kézhez véve látta, hogy a hegedű vizsga eredménye „jelesről” „jó” osztályzatra van átkaparással változtatva. Ezzel egy időben, az akkor nagyhatalmú Kozma Erzsébet főiskolai titkár aláírásával kézhez kapta, hogy a Főiskoláról eltanácsolták. Az indok, hogy a korához képest tanulmányaiban túl előre tart. Hegedű tanulmányai folytatására semmi hivatalos biztatást nem kapott. Hogy a „pályán” maradt, az a kivételes bizonyítási vágyának és akaratának eredménye.

Más lehetőség nem lévén, hegedűt tanulni a Bartók Béla szakközép iskolába ment. Az élet nagy ajándéka, hogy a néhai Otakar Ševčík növendék, Rozgonyi Ágnes ott tanított. A II. világháború, valamint származása miatt, szólista karrierjét be kellett fejeznie. Biztosan mondhatom, hogy hatalmas hegedű tudással rendelkezett. Idős kora ellenére, jobban hegedült, mint akkori legnevesebb magyar kortársai. Hegedű tanulmányai folytatására Máriának sikerült hozzá kerülnie.

Két év elmúltával, ismét felvételizett a Főiskolára, ahol a tanári kar, Zathureczky Ede vezetésével azonnal a Főiskola harmadik osztályába vette fel. Bihariné Kádár Klára osztályába került. Ott is végzett.

Abban az időkből rendszeresen rendezték különböző országokban a Világifjúsági Találkozókat (VIT) itt mindig voltak művészeti versenyek is. A bécsi VIT rendezvényén volt hegedűverseny is, Leonyid Kogan hegedűművész elnökletével. Ide delegálták Máriát. Itthon történt, hogy a versenyanyagból kifelejtették megadni, hogy egy Mozart versenymű is szerepel a kötelező anyagban. Ezt a helyszínen, két nappal verseny kezdete előtt tudta meg és kellett megtanulnia. A nemzetközi versenyen egy orosz versenyző mögött a második helyen végzett. Emlékeim szerint a Bécsi VIT előtt Aczél György beszélt vele. Felajánlotta, ha tájékoztatást ad, a VIT-en történekekről, akkor lakást kaphatunk. Be akarta szervezni. Máriának volt ereje udvariasan nemet mondani. Aczél igen művelt ember volt. Kár, hogy a rossz oldalt szolgálta.

Diplomázása előtt egy évvel történt, hogy a Zeneakadémián a Magyar Állami Hangversenyzenekar (ÁHZ) próbálta Kadosa Pál egyik szimfóniáját. A próba szünetében Tátrai Vilmos, a korszak meghatározó kamaramuzsikusa, az ÁHZ koncertmestere megkérdezte, hogy volna-e kedve az ÁHZ-ba bekerülni. Be kellett volna ülnie próbajátékra a koncertmester mellé, de nem volt nála hegedű. Szerencsére azonnal akadt egy hegedűs kolléga, aki szívesen átadta hegedűjét a további próba idejére... Az eredmény az volt, hogy Máriát azonnal felvették az ÁHZ első hegedű szólamába, valamint a Tátrai Vilmos által alapított Magyar Kamarazenekar tagja is lett. Ez a világhírű kamarazenekar volt a később felvirágzott magyar kamarazenekari kultúra elindítója.

Ez idő tájt az egykori Országos Filharmónia kiküldte egy szólista turnéra Lengyelországba, ami a megjelent lengyel kritikák szerint igen sikeres volt. Mikor ezeket bevitte az akkori „impresszárióhoz” kérdezve tőle, hogy lenne tovább, a felelet az volt „tegye be a kritikákat az íróasztalába...”

Tizenkét év ÁHZ-béli munkája elteltével a Magyar Állami Operaházból jött egy felkérés, hogy ha átszerződik, az első adódó alkalommal koncertmesteri lehetőséget kaphat. Ez így is történt, nyolc hónap elteltével megkapta koncertmesteri kinevezését. A kitűnő kamaramuzsikus, Szücs Mihály első koncertmester távozása után, feleségem kapta meg megtisztelő első koncertmesteri címet. Az Opera ezt a címet, Mária nyugdíjazása óta senkinek nem ítélte oda.

1987-ben kikerült Tokióba, a Giuseppe Sinopoli által vezetett Világzenekarba. Ez egy erősen válogatott társaság volt, a legjobbnak tartott zenekari muzsikusból. Életre szóló élményt hozott haza magával.

Munkáját az Operában szenvedélyesen szerette. Mindent más lehetőségét alávetette ennek a munkának. Az idők nagy karmesterei pld. Lamberto Gardelli, Erich Bergel, Giuseppe Patané produkcióikhoz őt kérték koncertmesternek. Így történt, hogy Solti György (akivel soha nem találkozott) az első próbára érkezve azt kérdezte, hol van a Csorba Mari. Mindezt a hírneve alapján tette. A zenekari vezetés azt felelte, nem ér rá... Némileg hasonló történet volt Doráti Antal operai szereplésekor is.

Csorba Mária és Giuseppe Patané

Idősorrendiség nélkül, de következő történet is érdekes. Azon ritka esték egyikén, amikor mindketten otthon voltunk, szólt a telefon, hogy az Erkel Színházban szünet van, nem tudják az előadást folytatni, a közönség már türelmetlen, azonnal jöjjön be. Három egyfelvonásos balett ment. A következő számhoz a zenét, a szerző vonósnégyesre hangszerelte. Az volt a baj, hogy ehhez nem érkezett meg az első hegedűs. Hiába mondta, hogy ez nem az Ő darabja, sosem látta, sosem hallotta, nem ismeri. A színház előtt már a teljes az napi színházi vezetés várta. Bekísérték, és az előadást folytatni lehetett. A darabot lapról eljátszotta, zenei szlengen szólva leblattolta. Mindezt kétezer közönség előtt. Aki kicsit is ismeri ezt a világot az tudja, hogy mit tett. Az Opera elfelejtette megköszönni...

Másik érdekesség, ez Szergej Prokofjev: Rómeó és Júlia c. balettje. A darab betanulásához a Prokofjev zenéjét a Magyar Állami Operaház zenekara előre felvette. Ebben kétszer is rövid, de nehéz hegedűszólók vannak. A darabot élőben nyugdíjazásáig csak Mária játszotta. Már régen nyugdíjban volt, amikor volt kollégái szóltak, hogy Ő szerepel a darabban. Elmentünk megnézni. Láttuk, hogy az említett rész előtt a zenekar leteszi a hangszereket és a hegedű szólós részek magnóról mennek. Később kiderült, hogy ezen a módon feleségem tudta

nélkül, 120 alkalommal játszották a darabot, külföldön is. Később az opera fizetett volna jogdíjat, de az összeg az előadott darabszámhoz viszonyítva olyan csekély volt, hogy Mária ezt nem vette fel.

Visszatérve az aktív éveire, egy utolsó emlék. A zenekarnak voltak a tagság által választott képviselői. Egy ilyen választás alkalmából, ahol különböző tisztségekre az összes zenekari vezetőre is lehetett szavazni, titkos szavazással. Egy ellenszavazat ellenében az egész tagság egyhangúlag őt választotta meg. Ennek aztán a későbbiekben meg lett a negatív eredménye. Névvel jelölhető művészi munkásságát Csajkovszkij: Olasz capriccio, Rimszkij-Korszakov: Scherezádé hegedűszólói jelzik, Ricco Sacconi, majd Erich Bergel vezényletével is.

Erich Bergel a Beethoven szimfóniák teljes sorozatát vele készítette el. Az Operában a híres nagy hegedűszólós balletteteket koreográfusi kérésekre legtöbbször Ő szólaltatta meg. A Filharmóniai társaság hangversenyein legnagyobb részt Ő volt a koncertmester. Ebből van egy személyes emlékem, melyen Erich Bergel dirigált és az egyik volt gimnáziumi osztálytársam, Frankl Péter játszotta Beethoven: Esz-dúr zongoraversenyét. Együtt voltunk. Igen nagy siker volt:

A Magyar Állami Operaház színpadán a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara Erich Bergel vezényletével. A szólista: Frankl Péter, a koncertmester: Csorba Mária

[Erich Bergel - Beethoven Symphony No. 1 in C major, Op. 21 \(28:51\)](#)

Közreműködik a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, koncertmester: Csorba Mária, vezényel: Erich Bergel (Magyar Állami Operaház, 1992)

A magyar karmesterek többsége, az énekes kollégák, sok – sok alkalommal köszönték munkáját. A világnagyságok, Igy pld: Montserrat Caballé, Luciano Pavarotti személyes elismerései megerősítették lelkét az opera iránti szeretetében.

Csorba Mária munkájának szép emlékű elismerései a Bartók–Pásztory-díjon kívül a

Komor Vilmos Emlékdíj,

melyet Kórodi András első karmester (háttérben), Komor Ágnes hárfaművész, a díj névadójának leánya és Mihály András, a Magyar Állami Operaház akkori főigazgatója társaságában vehetett át.

A Ferencsik János-díjat Ütő Endre operaházi főigazgató nyújtotta át.

Nyugdíjazása után négy évvel kapta meg 1998. október 23-án a Parlamentben a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje kitüntetést, melyhez Göncz Árpád, Orbán Viktor és Áder János (képünkön) gratulált:

Az Operában 25 évig szolgálta a zenét. Ezalatt sok zenei ünnepnapban volt része. Ezek éltették. 1995-ös nyugdíjazását, az Operában dirigáló Lamberto Gardelli skandalumnak nevezte. Sajnos, szokás szerint a nyugdíjazások körülményei sok esetben megalázóak. Vele is ez történt. Ezért a hivatalos hívás ellenére nem volt hajlandó visszaszerződni nyugdíjasként a zenekarhoz. Letette a lantot. Más hasznos elfoglaltságot talált magának. Magánéletében, nagyszerű feleség, kiváló anya és nagymama volt.

Pótolhatatlan űrt hagyott maga után.

Balázs János

Balázs János, a Magyar Állami Operaház nyugdíjas zenekari hegedűművésze

Budapest, 2022. július.

*A képeket Csorba Mária-Balázs János családi archívumából kaptuk. Köszönjük! (A Szerk. megj.)